

att Riksdagen ville för sin del besluta en förordning angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse, så lydande: Med ändring af hvad 26 kap. 4 § Byggningsbalken och särskilda författningar stadga angående skyldighet att deltaga i byggandet af tingshus och häradsfängelse, förordnas härigenom, att i kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad skola alla de, hvilka inom häradet erlägga kommunalutskylder, deltaga efter den grund, som för utgörande af dessa utskylder finnes stadgad.

Anhålles om remiss till Lag-Utskottet.

Stockholm den 26 Januari 1878.

Christoffer Olsson.

N:o 29.

Af Herr **von Braun:** *Om förändrad anordning af undervisningen vid rikets elementarläroverk.*

Under mer än femtio år har frågan om elementarläroverkens ordnande och verksamhet varit föremål icke blott för regeringens uppmärksamhet, utan ock för en mer eller mindre grundlig behandling af komitéer, riksdagar och skolmän.

Under allt detta arbete hafva utan tvifvel många sunda åsikter blifvit uttalade, många viktiga bidrag till frågans lösning blifvit lemnade, och lik-

väl är det en beklaglig sanning, att klagomålen öfver elementarläroverken aldrig varit allmännare än under den senaste tiden.

Vore nu lärjungarne eller deras målsmän de enda, som yttrade ett missnöje, kunde man möjligen hos dem misstänka en oriktig uppfattning; men då äfven lärarne nästan enhälligt anse de för elementarläroverken gällande stadgarne förfelade, och det vid universiteten är en allmän klagan, att flertalet af de ynglingar, som der inskrifvas, sakna den *mognad, grundlighet* och *arbetskraft*, som erfordras för sjelfständiga universitetsstudier, torde det vara en pligt mot det uppväxande slägtet och en fordran af omtanke för fäderneslandets framtid att ännu en gång för detta viktiga ämne påkalla regeringens verksamhet till vinnande af ett bättre tillstånd.

Grundfelet i gällande lärostadga tyckes ligga i försöket att i samma läroverk och samtidigt meddela undervisning, lämpad efter och tillfredsställande alla de olika behof af bildning, liggande ofvanför folkskolans område, hvilka staten anser sig böra tillgodose. Visserligen har man låtit de båda bildningslinierna, den klassiska och reala, ifrån och med läroverkets 4:de klass skilja sig i vissa ämnen, men utan att olägenheterna af deras sammanförande derigenom blifvit undanröjda. Hvar och en, som söker vinna ett mål, skulle utan tvifvel handla högst oklokt, om han ordnade sin verksamhet så, att han samtidigt sträfvade till flera mål, under fullt medvetande att han dervid icke blott förlorade tid, utan ock gjorde för sig omöjligt att uppnå någotdera målet fullständigt. Detta är likväl elementarläroverkets sätt att gå till väga. De kunskaper, som äro nödiga för handverkaren, industriidkaren och tjänste- eller vetenskapsmannen, äro hvarandra till art och omfång mycket olika.

För att på kortaste tid och med största säkerhet förvärfva dem, måste derföre hvardera från början gripa sina studier an på olika sätt; men i elementarläroverket sammanföras alla lärjungar, under flera eller färre år, till gemensam undervisning, hvaraf den oundvikliga följdén blir, att den ene måste lära sådant, som för hans ändamål är obehöfligt, under det en annan måste börja sina studier efter en plan, som för deras fortsättning icke är ändamålsenlig.

För att afhjelpa dessa olägenheter läser ingen annan utväg finnas, än de båda bildningsliniernas skiljande redan från skolans första klass, så att de läroplaner, som för de skilda linierna bestämmas, blifva uppgjorda utan afseende på *något* annat, än att hvardera må *bäst* motsvara sitt ändamål.

Ett annat fel i anordningarne vid elementarläroverken ligger i hopandet af så många ämnen, att lärjungarne i detta kaos förlora förmågan af ett verksamt sjelfstudium, hvilken icke vinnes genom att hafva lärt litet af hvarje, utan vida mer genom ett allvarligt och grundligt studium af ett mindre antal ämnen.

En af universitetets utmärktaste professorer, som tillika är ledamot af

denna Kammare, framhöll detta fel i följande märkliga ordalag under en diskussion förra riksdagen:

“Jag får säga, att jag anser såsom ett bland de största, kanske det allra största felet, vid våra elementarläroverk, att eleverne skola läsa och lära så mångahanda ämnen, så att följderna af detta *mångläseri* blir den, att de *må hända* känna något af hvarje, men med *säkerhet* i det stora hela *just ingenting*. De skadliga verkningarne af detta mångläsande, med deraf följande ytlighet i hvarje ämne, äro, att eleverne sålunda aldrig komma till *insigt* om hvad det vill säga *att kunna* en sak, utan lefva i *illusion* derom; att de derföre inbilla sig, att fullständigt ega insigt om allehanda, hvarpå de blott *läppjat*; och att de hafva på en *sådan* bildnings inhemtande förlorat både tid och möda“;

och i hvad skick dessa unge män komma till akademien fingo vi besked om i denna Kammare för 2 år sedan, då samme högt ärade talare yttrade:

”De unge män, hvilka nu för tiden komma till akademien som studenter, komma dit så preparerade, så inpregnerade m. m. m. från skolan, att de utan tvifvel äro mycket lärdare, än förr var händelsen. Men de äro lärda *barn*, de hafva öfver hufvud taget haft så mycket att göra i skolan, att de der icke hunnit lära sig *någonting*, för så vidt man, med att *lära* sig något menar icke blott att nödortfeliggen hafva kunskapen i *minnet*, utan äfven att kunna göra detta kunskapsförråd till *sitt*, genom att tänka öfver det och i tänkande fatta det.”

Och dessa yttranden motsades icke af någon inom Kammaren.

Det torde sålunda vara obestriddigt, att vår skolundervisning är i högsta grad felaktigt anordnad.

Under sådant förhållande hade det varit önskvärdt, att någon af Kammararens många ledamöter, som böra förstå att föreslå botemedel för detta onda, hade framlagt förslag dertill.

Men då så i motionstidens sista timme ännu icke skett, så har jag efter mycken tvekan ej ansett mig böra motsätta mig de många uppmaningar, som till mig hlifvit framställda från olika delar af landet, att, hvad på mig beror, åtminstone bringa frågan om tillvägbringande af ett bättre tillstånd på tal.

Hvad jag ofvan anfört är hvad jag af sakkunniga personers framställningar tyckt mig finna värdt att framlägga till Riksdagens bepröfvande; och med anledning hvaraf jag vågar föreslå,

att Riksdagen ville i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t anbefalla en sådan förändring af elementarläroverkens läsordning, att hvardera bildningsliniens studiplan endast måtte afse

det mål, som skall vinnas, utan hinder eller intrång af de bestämmelser, som för den andra linien kunna vara lämpliga; äfvensom att på båda linierna läroämnena måtte, så mycket ske kan, inskränkas till sådana, som företrädesvis egna sig till grundläggande af lärjungarnes förmåga af sjelfverksamhet.

Stockholm den 27 Januari 1878.

G. von Braun.

N:o 30.

Af Herr **Hammarhjelm**: *Om anvisande af 30 millioner kronor till inköp af enskilda jernvägar.*

Den snabba utveckling, som jernbaneväsendet i Sverige vunnit under de sist förflutna åren, har gifvit landet ett jernvägsnät af vida större omfattning än det genast var möjligt att förutse, då vi först för något mera än 20 år sedan påtänkte att tillegna oss detta, för allt industrielt framåtskridande numera oundgängliga kommunikationsmedel, och äfven sedermera under den följande tiden kunnat ana.

Sälunda har staten, som vid 1857 års slut ägde 8,6 mil för dess räkning byggda jernvägar, sedermera fortsatt sina stambanor så, att under åren 1858—1862 årligen i medeltal 10,78 mil öppnades för trafik och under följande femårsperioder 1863—1867, 1868—1872 samt 1873—1877 respektive 7,64—3,00 och 7,14 mil eller i medeltal under 20 år 7,14 mil om året.

Samtidigt hafva de af enskilda bolag byggda jernvägarne, hvaraf vid 1857 års slut funnos blott 9,3 mil, tillväxt i utsträckning under förenämnda